

zřízením našeho největšího slovanského bratra... Kromě článků z oboru samosprávy a úředních oznámení budeme přinášet reportáže s přednosty a předními pracovníky ve správě našeho velkoměsta. Uveřejníme také články o persekuci dvou posledních primátorů, referentů, členů zastupitelstva a jiných zaměstnanců obce pražské s příslušným seznamem padlých a zemřelých za svobodu. Nezapomeneme historicky podchytnout údobí t. zv. »protektorátu« na pražské

radnici a hlavně dokumentárně vylíčit květnové povstání v Praze. Přineseme seznam všech městských úřadů s nynějšími adresami a telefonními čísly. Co by si kdo přál mít ve Věstníku, nechť nám napíše.»

Jistě každý právník přeje redakci, aby se jí plně zdařil úmysl, vybudovat opravdu publicisticky dokonalou samosprávnou revue; zdařilý počátek byl učiněn.*)

Koblížek.

Po časopisech.

Čsl. státní rada v Londýně.

Vyslanec Prokop Maxa uveřejňuje ve »Svobodných novinách« z 27. června 1945 zajímavý článek, v němž mimo jiné uvádí:

Na jaře 1940 vyjednával prezident dr. Beneš s britskou vládou o uznání Národního výboru čs. za Prozatímní vládu. Již tehdy pomýšlel na to, že doplní naše zahraniční státní zřízení Státní radou, kterou charakterisoval jako »symbol našeho demokratického Národního shromáždění«. Státní rada byla pak zřízena dekretem z 21. července 1940, uveřejněným v Úředním věstníku československém č. 1 »jako poradní sbor prozatímního státního zřízení Československé republiky«. Měla 40 členů, které jmenoval prezident republiky na 1 rok a jejich mandáty nabývaly platnosti, když podepsal slib. Prvním předsedou v období 1940 až 1941 byl posl. Rudolf Bechyně, I. místopředsedou posl. dr. Milan Hodža, který nikdy svůj úřad nenastoupil, II. místopředsedou byl Mgr. dr. Pavel Macháček. Pro vedení agendy byla zřízena malá kancelář. Členy Státní rady jmenoval prezident republiky tak, aby v ní byly poměrně zastoupeny všechny politické směry v republice, až na stranu komunistickou, jež v I. státní radě zastoupena nebyla; členové vlády neměli práva hlasovacího...

Hlavním úkolem Státní rady bylo vypracovávání poradních zpráv o jednotlivých oborech státní správy nebo o zvláštních otázkách, vládou jí předložených.

Významná změna nastala v složení Státní rady na podzim 1941, kdy prezident dekretem z 24. listopadu 1941, Úř. věst. čs. č. 3 stanovil, že počet jejích členů je nejméně 40 a nejvýše 50, že Státní rada bude mít předsedu a nejvýše pět místopředsedů, ustanovených prezidentem, který určí také jejich pořadí — a kdy, což je nejdůležitější a čeho uvedená ustanovení byla důsledkem, presi-

dent jmenoval členy Státní rady pět zástupců Komunistické strany Československa. Tím byla také za hranicemi vytvořena ona široká jednotná národní fronta, jež spojovala národ doma a jež i za hranicemi byla z nejsilnějších zbraní našeho boje. Vstup komunistů do Státní rady vzbudil velkou pozornost v politických kruzích jak anglických, tak ostatních v Londýně zastoupených spojeneckých národů; považovali jej za důkaz naší vnitřní konsolidace a nový projev státnické moudrosti dr. Beneše. Prezident jmenoval pro toto II. období Státní rady nové předsednictvo, předsedou byl vyslanec Prokop Maxa, I. místopředsedou Mgr. Pavel Macháček, II. posl. Bohumil Laušmann, III. univ. prof. dr. Vladimír Klecanda, IV. dr. Ján Pauliny-Tóth.

Složení Státní rady se až na malé změny nezměnilo do konce jejího trvání. Změny vznikly jednak tím, že jeden člen nebyl znova jmenován, jeden vystoupil, když přestal být členem vlády, jeden byl členství zbaven a dva — dr. B. Vrbenský a posl. dr. M. Hodža — zemřeli. Předsednictvo — od r. 1942 volené — tvořili ve III. období: předseda vysl. P. Maxa a místopředsedové podle pořadí: Ján Čaplovič, P. Fr. Hála, V. Nosek, dr. J. Pauliny-Tóth a posl. Fr. Uhlíř. Toto předsednictvo bylo zvoleno i pro období IV. s tou změnou, že na místo dr. J. Pauliny-Tótha byl zvolen Wiliam Radakovič, a zůstalo ve své funkci až do konce trvání Státní rady.

Při zahájení III. období vydal prezident další dekret z 27. října 1942, č. 12, jímž změnil oba předcházející dekrety a jež lze nazvat magnou chartou Státní rady. Tento dekret 1. stanoví, že Státní rada má právo sama si volit předsednictvo; 2. dává jí právo dotazů na členy vlády ve věcech obecné politiky a ve všech věcech, o nichž jednají poradní

*) Slibný program redakce zdařile plní i v dalších číslech, jež dosud vyšly.

zprávy; 3. president v něm stanoví, že než užije svého práva ve smyslu § 2 ústavního dekretu z 15. října 1940, č. 2 o prozatímním výkonu moci zákonodárné, vyžádá si poradní zprávu Státní rady, neučínila-li tak již vláda sama. To znamená, že president například nepodepíše žádný dekret, dokud o něm nevydá Státní rada posudek; 5. tento dekret dává členům vlády ve Státní radě právo hlasovací.

Poslední dekret presidentův o Státní radě z 11. října 1944, č. 13, o době jejího trvání stanoví, že se ruší dnem, kdy se ustaví vláda, jmenovaná presidentem se sídlem na území ČSR. Zároveň bylo ukončeno listem presidentovým předsedovi její první zasedání ve IV. období a svoláno zasedání druhé. Před odjezdem do Moskvy rozloučil se president dr. Beneš se Státní radou ve slavnostní schůzi, konané na jeho přání v její zasedací síni. Přednesl tu poselství, v němž podal přehled práce, vykonané za hranicemi a doma a vyvoval se se všemi, kdo v této práci překáželi.

Přehledněme-li práci Státní rady, můžeme říci, že nezklamala důvěru, kterou jí tvořoval při mnohých příležitostech její tvůrce a kterou jí věnovala čs. veřejnost za hranicemi. Přispívala nesporně ke konsolidaci čs. zahraničí, jsouc jeho mluvčím a zastáncem, tak jako se snažila být mluvčím národa doma. Britská veřejnost kvitovala jako projev politické vyspělosti čs. emigrace, že komunista Václav Nosek byl ve Státní radě referentem o prohlášení min. A. Edena z 5. srpna 1942, že britská vláda necítila se vázána mnichovskou dohodou a dohodami jež po ní následovaly, a že konsist. rada P. František Hála byl referentem o čs.-sovětské smlouvě v 12. prosince 1943.

Dočasná úprava zákonodárné moci.

Ve »Svobodných novinách« ze dne 5. července 1945 uveřejnil Dr. Pavel Korběl pod uvedeným titulem důležité pojednání o úpravě zatímního výkonu moci zákonodárné, z něhož uvádíme:

Po uznání zatímní čs. vlády v Londýně 22. července 1940 bylo jasné, že po dobu nepřátelské okupace státní zřízení nebude mít možnost vydávat zákony podle ústavy. Podle ní se zákony vydávají zpravidla usnesením obou sněmoven Národního shromáždění a podpisuje je president republiky. V době od rozpuštění sněmovny nebo od uplynutí jejího období až do dne, kdy se opět sejde, a po dobu, po kterou zasedání je odročeno nebo ukončeno, vydává Stálý výbor Národního shromáždění podle § 45 ústavní listiny ve

formě t. zv. »opatření« normy, i když by k nim jinak bylo třeba zákona.

Státní zřízení v zahraničí mělo snad možnost řešiti alespoň částečně problém výkonu zákonodárné moci vydáváním vládních nařízení podle § 138 zákona o obraně státu, č. 131/1936 Sb., neboť mohlo vysloviti a ve skutečnosti také vládní vyhláškou č. 4/1944 Úř. věst. čs. vyslovilo, že stav branné pohotovosti státu, vyhlášený v době záříjové mobilisace roku 1938, trvá bez přerušení. Nepoužilo však této možnosti, nýbrž zvolilo řešení revoluční povahy ve formě ústavního dekretu presidenta republiky z 15. října 1940 o zatímním výkonu moci zákonodárné, č. 2/1940 Úř. věst. čs. Podle § 2 tohoto dekretu vydává po dobu platnosti zatímního státního zřízení předpisy, jimiž se mění, ruší nebo nově vydávají zákony v nezbytných případech president republiky k návrhu vlády ve formě dekretů, které spolupodepíše předseda vlády, resp. členové vlády, pověřeni jejich výkonem.

Tento ústavní dekret tvoří základ veškeré další zákonodárné činnosti státního zřízení v zahraničí. Jeho předpisy byly pozměněny ústavním dekretem presidenta republiky z 27. října 1942, č. 12/1942, Úř. věst. čs., který v čl. 3 ustanovil, že si president republiky, dříve než užije svého práva ve smyslu § 2 ústavního dekretu č. 2/1940 Úř. věst. čs., vyžádá poradní zprávu Státní rady, neučínila-li tak již vláda sama. Touto spolupůčinností Státní rady, poradního sboru presidenta republiky a vlády a pomocného kontrolního orgánu v rámci zatímního státního zřízení, byli president republiky a vláda vázáni od 27. října 1942, t. j. ode dne, kdy ústavní dekret č. 12/1942 Úř. věst. čs. nabyl platnosti, do dne, kdy se ustavila vláda jmenovaná presidentem republiky se sídlem na území republiky, t. j. do 5. dubna 1945. Uvedeného dne nabytí totiž účinnosti další ústavní dekret presidenta republiky z 22. února 1945 o výkonu moci zákonodárné v přechodném období, č. 3 Úř. věst. čs. Podle článku 1 tohoto ústavního dekretu prodlužuje se platnost § 2 ústavního dekretu ze dne 15. října 1940 o zatímním výkonu moci zákonodárné č. 2 Úř. věst. čs. až do doby, kdy se ustaví zatímní zákonodárný výbor ČSR. Při tom není od okamžiku, kdy tento ústavní dekret nabude účinnosti, president republiky při výkonu zákonodárné moci již vázán popsanou spolupůčinností Státní rady, která podle jiného ústavního dekretu presidenta republiky ustavením domácí vlády zanikla.

Shrneme tedy, že základ nynější zákonodárné činnosti presidenta republiky a vlády tvoří dohromady ústavní dekrety presidenta republiky z 15. října 1940 o zatímním výkonu moci zákonodárné, č. 2 Úř. věst. čs. a ústavní dekret presidenta republiky

z 22. února 1945 o výkonu moci zákonodár-
né v přechodném období, č. 3 Úř. věst. čs.

O tom, jaké úvahy vedly asi rozhodující
činitele zahraničního státního zřízení k to-
mu, že zvolili popsany revoluční způsob ú-
pravy zákonodárné moci, a o tom, jak v rám-
ci předpisů podle ní vydaných sami pamato-
vali na nutnou ratihabici této revoluční zá-
konodárné činnosti povolanými ústavními či-
niteli, hodláme pojednati při jiné příleži-
tosti.

Právní pořádek.

Univ. prof. dr. Adolf Prochá-
zka,*) ministr zdravotnictví a člen
našeho zahraničního odboje, pronesl
při manifestaci dne 7. června t. r.
řeč, z níž (podle »Lidové demokra-
cie« z dne 9. června 1945) uvádíme:

Potřebujeme rychlé oživení
ústavních institucí.

Je třeba, aby u nás co nejrychleji byly
oživeny všechny naše demokratické insti-
tuce, hlavně náš parlament. Vládnout se dá
jen s lidem, ovšem s lidem řádně organiso-
vaným, jenž může ve svém celku projevit,
jak nahlíží na poměry a čeho si přeje. Pro-
to volby do našich zastupitelských institucí
musí být provedeny podle našich čl. vo-
lebních řádů, jež zaručují řádný projev
pravé vůle lidu. Nelze je nahrazovati tá-
bory lidu, aklamacemi, projevy skupin, spol-
ků a sdružení, resolucemi a povoláními
politických stran a hlasem výborů vytvoře-
ných faktickou cestou nebo prozatímními
volbami.

Proto voláme po hlasovacím lístku. Vo-
láte po něm vy a voláme po něm my, čle-
nové vlády, jimž připadla těžká a odpovědná
úloha, aby vedli státní záležitosti v dobách
tak neurovnaných, jako je dnešek. Jsem
přesvědčen, že vláda chce, aby volby byly
co nejdříve. Již při svém ustavení v Koši-
cích, dne 5. dubna t. r., tedy v době, kdy
větší část republiky byla ještě neosvobo-
zena, prohlásila, že své poslání považuje za
časově ohraničené, že po osvobození repub-
liky bude svoláno prozatímní Národní shro-
máždění, a že s ním připraví a v nejkratší
možné lhůtě provede všeobecné, tajné a pří-
mé volby do ústavodárného Národního shro-
máždění. Dnes je republika osvobozena ve
svém celku, ovšem v okrajových územích

a někde i v nitru státu jsou ještě velmi kri-
tické poměry. Je však čas, aby se vytvořilo
a dalo do práce alespoň ono prozatímní
Národní shromáždění.

Potřebujeme právní pořádek.

Řádně zvolené ústavodárné Národní
shromáždění jest prvním předpokladem pro
zavedení právního pořádku.

V Londýně jsme na všechny tyto věci
pamatovali a ubezpečuji vás, že jsme stále
měli na mysl snahu, neučinít nic definitiv-
ního, nýbrž počínat si pouze jako jednatele
lidu, jemuž vše jest předložit ke schválení.
Vláda v zahraničí vydala presidentův de-
kret o obnovení právního pořádku, jenž ohla-
šuje schvalování, t. zv. ratifikaci, revoluč-
ního zákonodárství řádně zvoleným Nár.
shromážděním, a jenž současně alespoň
v obrysech dává do pořádku náš právní řád,
porušený roztržením našeho státu a nepřá-
teiskou okupací. Jde o to, aby tento dekret
byl zde co nejrychleji prováděn. Budme si
vůbec vědomi toho, že není demokracie bez
legality, tedy bez právního pořádku. Lid
nemůže vládnout přímo, nýbrž jen prostřed-
nictvím svých orgánů. Proto vláda lidu
předpokládá dobře pracující zastupitelské
orgány lidu a dobře pracující výkonnou
moc. Jinak vláda lidu zůstává neuskuteč-
ným heslem, o němž se pouze honosně píše
v novinách a mluví na schůzích. Pravá de-
mokratická vláda je pouze tam, kde každý
jednotlivý strážník a úředník se přesně řídí
zákonem, jenž platí podle vůle lidu. V tako-
vé soustavě není útlaku. Vše, co se úředně
provádí, i když to sem tam jednotlivec po-
cituje nelibě, děje se podle vůle většiny,
tedy podle kolektivní vůle.

Odvyknot si pocitu nesvobody.

Musíme se především zbavit pocitu ne-
svobody, jenž v mnohých z nás zůstal z let
nacistického panství. Musíme si znovu zvyk-
nout volně myslet, volně mluvit a psát a
musíme přestat šeptat. Musíme se vrátit
celým svým životním založením k oné de-
mokratické, které nás učil náš prezident Osvo-
boditel T. G. Masaryk. Jeho demokracie je
založena na myšlenkách svobody lidí, rovnosti
lidí a úcty člověka k člověku. Takové de-
mokracie potřebujeme nyní mnohem více
než kdy jindy. Byla páteří našeho státu a
jde o to, abychom se jí nezpronevěřili.

*) Prof. dr. Procházka uveřejnil v Právní
praksi zejména obsáhlou studii »O ob-
čanskoprávní odpovědnosti elektrických pod-
niků« (roč. II., str. 76 a n.).